

NOVADNIEKS

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 89 (6248)

15.10.1991.

Mazumtirdzniecības cena 20 kapeikas

ZIŅAS

Pēdējā rajona Tautas deputātu padomes prezidija sēdē rajona izpildkomitejas priekšsēdētājs Ilgonis Šņikers izteicās, ka talonu atcelšana apavu iegādē esot bijusi kļūda.

Deputāte Līvija Vindele, šķiet, ir vienīgā, kas rūpējas par mūsu rajona sievietēm. Rajona Tautas deputātu padomes prezidija sēdē viņa ieteica rajona izpildkomitejai beidzot ieviest talonus sievietēm zēkbiķu iegādei. Un kā gan citādi! Rajona veikalos pārdošanā vairs nav ne sievietes zeķu, ne zēkbiķu.

Daugavpils ceļu būves rajona strādnieki noasfaltējuši Preiļu pilsētas četras galvenās ielas — Brīvības, Aglonas, Daugavpils un Rēzeknes. Šim mērķim izmantoti līdzekļi, ko Preiļu rajona ceļu uzturēšanai bija iedalījis republikas Autoceļu departaments.

Upmalas pagasta jaunsaimnieks Jāzeps Stivrīša zemi saņēma tikai šopavas, bet jau paveicis vairāk nekā dažs labs centsonis trijos gados. Ar saviem spēkiem viņš izracis novadgrāvjus, izcirtis krūmus. Bet galvenais — saņemti un sastrādāti tūrumi, kuros jau skaisti zaļo nesētie ziemāji. Brīvēnieks apsaimnieko 32,6 hektārus zemes.

Sporta dzīves vadītāji likuši prātus kopā, lai vienotos, kā turpmāk notiks rajona finālsacensības atsevišķos sporta veidos. Izveidota rīcības komiteja, kura risinās visus jautājumus un problēmas, kas radīsies, gatavojot izlases komandu republikas lauku sporta spēlēm. Apstiprināti galvenie treneri atsevišķiem sporta veidiem.

Livānu sporta draugi ir nesaņēmuši — kāpēc šoruden nav nolūcis tradicionālais skrējienis pa pilsētas ielām. Rajona fiziskās kultūras un sporta komitejas priekšsēdētājs Arvīds Pošeika „Novadnieku” informēja, ka par Livānu rudens krosu jāņem pašiem līviešiem. Un pašiem arī jāorganizē. Nauda balvu iegādei esot iedalīta.

Tirdzniecības privatizācija pamazām nonākusi arī līdz Preiļiem. Grāmatu nams daļu savu telpu izīrējis privātfirmai „Agata”, bet tuvākajā laikā veikals būs arī Preiļu pirts ēkā. Tur tirgošoties ar sporta precēm.

Kārtējo dāvinājumu Preiļu rajona galvenajai bibliotēkai nodevusi Latvijas kultūras fonda Preiļu kopa. Tās ir 35 ārzemēs izdotās latviešu un citu zemju autoru daiļliteratūras grāmatas. Vairāki izdevumi par vēsturi nodoti Preiļu 1.vidusskolai. Grāmatas bija LKF sūtījums Preiļu kopas dalībniekiem, bet viņi uzskatīja, ka tās jādara pieejamas visiem rajona iedzīvotājiem.

Jubilejas rindas par muižnieci Annu, kura tomēr nav muižniece...

Muni godi — bogoteiba muna

Dzīvesdraugs Jānis ar lepnumu pa laikam uzmet skatienu milzīgajai mucai istabas kaktā, tajā iet visi simts litri, viņš apgalvo, un tā ir pilna ar viņa paša darījumu. Gaida sestdienas vakaru. Patī Anna ar radu saimniecēm cep pīrāgus, klapē gaļu, sautē un šmorē. Sestdien Annai būs viesi. Ir tik bezgala zeltaina šī rudens atvasara, un Anna! Skudrai ir liela mūža jubileja. Sajūta kā dzīves kalna pašā pašā galotnē, kad tik daudz, ko redzēt atskatoties un tik plaši apvāršņi vēl priekšā.

Anna Skudra ir mūsu Annīša, Annuška vai Anna. Kura burtiņu pa burtiņam likusi kopā mūsu simtus „Novadnieka”, pirms tam — tūkstošus „Leņina Karoga”. Latviešu avīzē, bet nereti — arī krievu, katrs burtiņš jebkurā rakstīnā, sākot ar pirmo lappusi zem avīzes nosaukuma un beidzot ar firmas zīmīti pēdējā lappusē, ir bijis Annas roku likts un viņas skatiena uzraudzīts, katrs virsraksts pa burtam salasīts, katra līnija viņas apmērta un iecirsta, tipogrāfijas jauzu valodā runājot.

Tikpat melnām rokām kā lauku arājs, tikpat smagi viņa ir pelnījusi savu dienišķo maizīti Daugavpils tipogrāfijas Preiļu iecirknī. Ja vajadzēja — sēdās pie latviešu vai krievu linotipa, ja vajadzēja — strādāja par metieri, bet nereti vienā dienā paspēja visu izstrādāties. Preiļu iecirknī palīdzēja Daugavpils tipogrāfijai pildīt plānus, un, gods un slava Daugavpils vīriešiem, Preiļu strādnieces viņi neizmirs, uz oktobra vai maija svētkiem pa kādam... diplomam atvesdami! Desmitiem un simtiem reižu, kārtējā numura tapšanas gaitai sekojot, par Annas un viņas pārējo ceha strādnieču darbu tiku nodomājusi: ja tik rūpīgi un kārtīgi, ja tik smagi diendienā astoņas stundas strādātu visa Latvija, tad mēs šodien nebūtu tādi, kādi esam. Ar vienu priekšnosacījumu — ja šāds darbs un indīgajās metāla izgarojumos sabeiģtā veselība arī būtu kārtīgi atmaksāti!

— Anna, man liekas, arī Rokfellers sāka ar smagu un cītīgu darbu... Anna, kur ir tava nopelnītā pils, tava mašīna vai tavi atvaļinājumi Floridas zelta smiltīs?

— Un tavi? — viņa prasa. — Un nopelnītais? Bezdarbs.

Jā, kopš „Novadnieks” ir modernizējies un top ar kompjūteru palīdzību, tipogrāfijas Preiļu iecirknī darba apjoms samazinājies līdz minimumam. Bezdarbs ir pie sliekšņa... Pēc astoņpadsmit šeit nostrādātajiem gadiem. Bet faktiski viņa pēc poligrāfijas skolas pabeigšanas specialitātē ir strādājusi visu mūžu — vispirms Kuldīgā, vēlāk — Ludzā un tad dzimtajā pusē.

Anna uzvelk skatītu kleitu, uzliek krelles un sakārto matus. Ir tik neierasti redzēt viņu tik svētdienīgu, ir pierasts pie melnām rokām un tumšila darba virsvalka.

— Tava dzīve ir bijusi viens smags darbs. Parunāsimies labāk šodien par kādām muļķībām.

Bet neiznāk. Valodas kā bites lietainā laikā mēģina pacelties te uz vienu, te otru pusi, bet pie stropa vien sēstas. Nelielā miera arī doma par to dienu, kas pēc kāda laika draud pienākt, kad tipogrāfijā aprūks darba. Nē, laukos izaugušas latvietes rokas ne no kāda darba nenobīsies, jaunākojā gadījumā arī ar šūšanu viņa prastu nopelnīt.

— Anna, tu taču esi muižniece! — saku, kad mīlīga, sirma kundzīte, Annas māmuliņe, stāsta, ka šī māja, kurā atrodamies, ir Aleksandrovas muižas galvenā ēka. Annas tēvs jaunībā savu Nidermuižas pusē nokatīto līgavu Veroniku Akmenes gan pārveda uz Marienpoli, taču jau vairāk nekā 30 gadi pagājuši, kopš nopirkta šī māja, un Skudru ģimene

dzīvojuši patiesi muižā. Muižas laiku alejās liepas stāv ap māju kā sardzē, augstas, staltiem stumbriem, bet liekas, tādām trauslām koku sirdīm, nelicīgu bailu pārņemtam, — vai lemts viņām te dzīvot nenocīrstām, nenopostītām, vai būs šajās mājās ļaudis arī nākotnē?

— Būs, — Anna drošina. — Ir pieprasīta zeme. Ne modes pēc, bet patiesām apstrādāšanai un audzēšanai.

— Kāda ir tava mīļākā dzīva, ko tu savas jubilejas vakarā gribētu dzirdēt?

— Nadūd, Dīvs, veitūlam...

— Tev jau te nav neviena vītola... Bet saki, kādu krāsu tavā mūžā bijis visvairāk? Melno vai gaišo?

— Gaišo! Kur nu melno! Gaiši raibo! — viņa smejas un top nopietna. — Kad viendien jāstrādā pie latviešu linotipa, otrā dienā tieci pārceļta jau citā darbā. Vakār apņemties mest šo darbu pie malas. Noraudi, noslauki asaras un ritā izej atkal darbā.

— Tu, kā vienmēr, esi optimiste.

— Muni godi — muna bogoteiba.

Anna, šodien, tieši Tavā dzimšanas dienā, Tevi sveic viss laikraksta „Novadnieks” redakcijas kolektīvs!

Attēlā: ar atvasaras puķēm atvasarā ziedoša...

Līvija Rancāne

Antona Rancāna foto

MĒS TAČU NEŠĶIRSIMIES, VAI NE?

Apmēram tā var definēt tēmu, par kuru nelielā telefonaptauja uzdevu jautājumu rajona sakaru nodaļu priekšniekiem.

— Nē, nē, — teica Jersikas sakaru nodaļas priekšniece Elīna Jermacāne, un pastāstīja, ka rajona laikraksta „Novadnieks” parakstīšana jaunajam gadam gadam risinoties normāli: pasūtīti jau 90 latviešu un 10 krievu eksemplāri, kas esot puse no tā daudzuma, ko Jersikas laudis lasa šogad. Te ir daudzas ģimenes, kas grib būt lietas kursā par visiem notikumiem un pasūta ļoti daudzus preses izdevumus, — Jāzeps Dimanta, Škaparu, Rusipu, Čeveru, kā arī kolhoza priekšsēdētāja un vēl citas ģimenes. Bet „Novadnieks” ienākot praktiski katrā mājā. Pat Elīna Jermacāne uzskata, ka viņu apmierina pašreizējais „Novadnieks”, bet sevišķi patīkot tajā lasīt par savas puses ļaudīm, vai savu jauzu uzrakstīto. Patīcis arī raksts par Jersikas pilskalnu.

Dravnieku sakaru nodaļas priekšniece Jeļena Konuševska, kas šajā darbā aizvadījusi jau 25 gadus, stāstīja, ka līdz 10.oktobrim jaunajam gadam pasūtīti 54 „Novadnieki”. Salīdzinājumam — pašlaik rajona avīzē šeit pieņāk 278 latviešu un 35 krievu eksemplāros. Jeļena Konuševska izteica savas un savas puses sievietes domas, ka laikrakstā derētu rakstīt arī par mājas lietām, dot dažādas receptes, padomus, pievērsties sievietes pasaulei. Lasītāju vēlēšanās — likums. Jaunajā gadā „Novadnieks” pacenšiesies, lai namamātes, uz virtuvi ejot, to liktu arī priekšauta kabatā.

Livānu sakaru nodaļā par parakstīšanas atbildīgā Ludmila Ivanova ziņoja par pasūtītajiem 420 latviešu un 190 krievu eksemplāriem. Daudz tas vai maz? Lai to uzzinātu, nācās zvanīt uz šķirotavu, kur operatore Anna Salimgarejeva pastāstīja, ka pašlaik livāniešu pastkastītēs nonāk 1571 latviskais un 793 krievu „Novadnieks”. (Neskaitot kioskos pērkamos.) Tātad parakstīšanas

atjaunojusi apmēram ceturtdaļa. Bet kā vienmēr — galvenā parakstīšana ir pašas termiņa beigās. Jūtot vainas apziņu livāniešu priekšā par to, ka no šīs pilsētas ir salīdzinoši maz materiālu, ar gandarījumu tomēr jākonstatē, ka „Novadnieks” ir avīze, kuru Livānos lasa visvairāk. Cieši uz pēdām, kā arī citās nodaļās, min „Lauku Avīzi”, „Kaujas posteni”.

Ludmila saka, ka viņu rajona laikraksta saturs apmierina, Anna vēlas vairāk un konkrētāk lasīt par Livāniem, par celtniecību šajā pilsētā, par mācībām.

Pelēču sakaru nodaļas priekšniece Ļuba Bogdanova informēja, ka pasūtīti 45 latviskie un 15 krieviskie „Novadnieki”, faktiski trešā daļa no tā daudzuma, ko lasa pašlaik. Viņi prognozē, ka parakstīšanās būs šī gada līmeni. Kā vieni no pirmajiem uz „Novadnieku” — 92 pieteikušies lielākie šīs puses lasītāji Olga Mainule un Jānis Kovalevskis. Pie cenām gandrīz visi jau pieraduši... Turku pagasta ļaudis! Piezvaniet

mums pa telefonu, vai uzrakstiet, ar ko esam zaudējuši uzticību jūsu pusē. Gavartienas sakaru nodaļas priekšniece Ludmila Bistrova teica, ka rajona avīzē šeit paraksta slikti, nākošajam gadam līdz 10.oktobrim bija pasūtīti tikai 27 eksemplāri, 2 no tiem — krievu valodā. Šogad šeit abonē 200 laikrakstus. L.Bistrova izteica vēlēšanos, lai avīzē būtu mazāk politikas, bet vairāk stāstīts par citām dzīves sfērām.

Upmalas sakaru nodaļas priekšniece Velta Smāne teica, ka „Novadnieku” pasūta praktiski katrā ģimēnē, un, ja dārdzības dēļ abonējamo izdevumu skaits ir jāsamazina, tad no rajona laikraksta tomēr neatsakās. Jaunajam gadam šeit pasūtīti 93 eksemplāri latviešu un 2 krievu „Novadnieka”. Bet vēl nodaļas priekšniece uzskata, ka būtu labi, ja reizi nedēļā „Novadnieks” pievērstos tieši mājai un sadzīvei.

Mēs pateicamies visiem tiem, kas palikuši mums uzticīgi.

L.Sila

Septembra nogalē un oktobra sākumā daudzas rajona skolas, faktiski visas Preiļu sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu apvienībai „piederošās”, apmeklēja šīs apvienības direktore Zenta Andrejeva, rajona patērētāju biedrības priekšsēdētājs Leonīds Šustovs, rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas priekšsēdētāja vietniece Vaira Vucāne un šo rindu autore. Apmeklējuma mērķis bija viens — noskaidrot, kā skolas sagatavojušās ne vien mācību, bet arī „ēdināšanas gadam”.

Skolām šodien dzīvot ir grūti. Pa kuru laiku direktoriem atliek domāt un nodoties mācību darbam, patiešām nezina. Laiku paņem citas rūpes — par siltumu un apkuri, ar visām tekošajām un plīstošajām caurulēm, gan par remontiem un celtniecību, gan par to, lai būtu, ko likt katlos. Šogad vēl klāt nāk meža braukšana. Skolām pašām no meža jādabū malca. Nosacīti skolas tā arī var sadalīt — vienas, kuras dzīvo cepuri kuldamas, pateicoties sava direktora apsviedībai, izmanīgumam, sarunātprasmei un organizatora spējam. Otrās? Diemžēl, diemžēl. Pagrabos caurvējš apmetas uz dzīvi. Par laimi, mūsu rajonā to pirmo ir vairums.

Tipiska pirmajai grupai piederoša ir Ārdavas deviņgadīgā skola. Direktore Valentīna Latkovska jau laikus tālredzīgi kolhozam pieprasīja zemi, palūdza kartupeļus sēklai. Saimniecība palīdzēja iestādīt, vagot. Nu tie skolas pagrabā gaida ēdājus. Blakus saviem audzētajiem gurķiem, kāpostiem, bietēm, burkāniem. Sagatavots ābolu ievārījums, būs cidonijas. Pavasarī apstrādāja zemi turpat skolas dārzā starp ābelēm. Nopirka puķu dēstus un ziedus vasarā nodeva dārzkopības veikalā. Arī daļu no bagātīgās gurķu ražas. Savs rublis sanāca. Un direktore jau prāto par pirkumu — aizkariem ēdnīcai. Ja vēl ar pavāri ir paveicies, kā šeit, kur strādā Lilija Zarāne, tad uz ziemošanu var laisties drošu prātu.

Tāpat kā Aizkalnes deviņgadīgajā skolā. Jau pēc smaržas var noteikt, ka ēdiens tiek gatavots no svaigiem produktiem. Ēdnīcā uz galdiem šķīvīšos piekošanai ir sagriezti skābēti gurķi, pagrabā klusi čaukstina skābēto kāpostu trauki, pagalmā pie durvīm pasterizēšanu gaida nupat atvestas kannas ar ābolu sulu, izkuļšanu — ķimeņu kūliši. Sagādāti kartupeļi, bietes, burkāni.

Niedru deviņgadīgajā skolā iznāk pamaisīties svētku viesiem pa vidu — tūlīt sāksies ražas svētki. Bet ko rāda ēdienu kartē? Šajā dienā bērni ir ēduši frikadeļu zupu, vinegretu, dzeruši ābolu kompotu, bet dienu iepriekš — svaigu kāpostu zupu, plo-

nā, bet viņi iztiek ar sešiem rubļiem uz vienu bērnu, ka vajadzīgas apmēram 11 tonnas kartupeļu, bet iepirkta tikai astoņas, jo Rudzētu sovhozā tie šogad slikti izauguši, ka vajadzīgas arī bietes un burkāni un viņš ir piedāvājis savas skolas darbaspēku ražas novākšanai, bet šoruden tas nav īpaši vajadzīgs nekur, jo tādu gribētāju pietiek.

Nevaru nepieņemt reida dalībnieku

Vēderiņos caurvējš nesvilpos?

GALDIN,
KLĀJIES!

vu un tēju.

Citā rajona malā — Galēnos — virtuvē uz plīts kaltējas ābolu šķēlītes. Laucinieki uzlējumam kaltētiem āboliem sauc par tēju, oficiālās ēdnīcās to dēvē par kompotu. Varbūt, tas nav tik svarīgi, bet galvenais, ka nonāk galdā. Arī šīs skolas pagrabos lepojas pārticībā, ir savārtis ievārījums. Ja vien ir raugs, te neslinko arī pīrāgu cepšanā.

Gan no tā, kas todien tiek likts galdā, gan no tā, cik svaigi un tīri izskatās pusdienām vārtie kartupeļi, kāpostu salāti, gan no tā, ka pagrabā ir pilns un skolas direktorei nav pretenziju ne pret kolhozu, ne arī pret sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu apvienību, ir skaidrs, ka dzīves paēduši arī Dravniekos. Tāpat kā Salas un Sutru deviņgadīgajās skolās. Sutros bez tam vēl klusībā cer, ka saimniecība „Nākotne” arī šogad būs pretimnākoša un vecākiem palīdzēs daļu maksas par ēdināšanu segt.

Priekuļu deviņgadīgajā skolā divām pusēm — iebraucējiem, skolas ēdināšanas darba organizētājiem un tiešajiem veicējiem — operatīvi dažādu desmitu minūšu laikā pievienojas arī trešie — pati galvenā ierodas ēdnīcā — skolēnu vecāku pārstāvji. Ierodas nikni, kā uzbrukumā dodamies, taču faktiski neatrodas kaujas objekts, jo par dažām lietām te vienkārši ir pietrucis informētības.

Rudzētu internātpalīgskola. Direktors stāsta, ka šim gadam iedalīto naudu ir sen noēduši, jo produktu cenas ceļas citādā ātrumā un lielumā, nekā bija paredzēts, ka faktiski normālai ēšanai vajadzētu 10 rubļus die-

kritikai par gauzām plāno ēdienu tajā dienā un par tikpat trūcīgu iepriekšējā dienā, kā to rādīja ēdienkarte, un kas galvenokārt sastāvēja no zivju zupas, sviestmaizes ar zivju konserviem, mannas biezputras, ceptas zivs ar maizi... Arī pārbaudes dienā uz plīts vārījās zivju zupa, tiesa, jau krietni pašķidusi, bet lielie aknu kumšči varbūt izraisītu apetīti, ja būtu mazos gabaliņos glīti apcepti un tad sautēti, pasniegti ar kādu kārtīgu mērci. To pašu trūcīgumu taču var padarīt lietojamu ar patiku? Bet tas viestiešākajā kārtā atkarīgs no cilvēkiem, kas ar šiem produktiem strādā.

Un tiesa, ka nedz pavāre, nedz noliktavas pazīne, nedz arī medmāsa, kam jāseko, lai bērni būtu normāli paēduši, šajā skolā nav savu uzdevumu augstumos. Bērni, kuriem vakaros nav sāgū mējas aizaidu un nav arī kam pasūdzēties par tukšajiem vēderiņiem. Jā, kā tad ir tajos vakaros, kad mājas bērni vēl desmitiem reižu virina virtuves durvis, lai pēc vakariņām uzkostu šo vai to, lai ar karoti iebrauktu ievārījuma vai medus burciņā? Vai šādam enerģiskam, augošam, agri vakariņās paēdušam, bet ar likteņa ziņu nolemtam būt internātskolā skolnieciņam, gulēt ejot, izsalkumā vēders neraujas čokurā?

Pieļauju domu, ka daudzas no citu skolu saimniecēm, ko nācās sastapt reida laikā, pamanītos sagrabināt, atlicināt kādu karoti tauku, lai apgraudzētu pāri palikušās maizes šķēles, uzvārtu tēju. Vismaz sausai maizei ar siltu tēju būtu jābūt dabūjamai. Taču viss ir atkarīgs no cilvēku sirds-

apziņas. Bet šodien, vai pareizāk sakot, — todien, ir tā, ka uz astoņdesmit skolā ēdājiem pienākas 800 grami krējuma, praktiski 10 grami, tējkarote katram.

Bet nevaru nepieņemt arī skolas direktoram Jānim Vjaksēm, ar kuru vēlreiz sarunājos pēc dažām dienām. Ir pagājuši žēlsirdības uzbangojuma laiki, kā vēl tas bija pirms kāda gada. Banānu, apelsīnu un importa sulu kravas uz skolu no Rīgas vairs nevizinās. Ir noklusēti solījumi un runas par jaunas skolas celšanu rajona centrā. Ir jādzīvo turpat — tālu pat no vietējā sovhoza centra, bez normālas satiksmes, bez dzīvokļiem skolas darbiniekiem. Ir vajadzīgi līdzekļi, kuru vietā ir tikai runas, sarunas un solījumi. Vai mainīsies pašreizējā produktu sagādes sistēma, kuru direktors velk viens pats, pieskaņojoties veļas vešanai uz mazgātuvī Livānos, darīšanām Preiļos, iedalītā benzīna daudzumam un vēl dažādiem apstākļiem? Ko darīt direktoram, ja piektdien viņam gaļa nekur nedod, izņemot pīles, kuras nav, kur uzglabāt? Vai pirmdien un otrdien neēst nemaz vai tomēr ēst zivis un to konservus? Direktors ir daudz neizpildītu solījumu rūgti izmācīts un baidās, ka arī todien no patērētāju biedrību savienības priekšsēdētāja solītā palīdzība jautājuma risināšanā var palikt nesapņemta, vai arī būs vēl sarežģītāka. Ļoti gribas cerēt, ka šos bērnus šodien nav aizmirsuši nedz V.Vucānes kundze, nedz L.Šustova kungs.

Rudzētu vidusskolā dzīvo paēduši, domāju — labi paēduši. Kaut viņi meklē savu risinājumu. Direktors uzskata, ka viņa metodes popularizēšana varētu pašiem kaitēt. Nu, ja nevajag, nepopularizēsims arī. Mums pastāv vēl milzums priekšrakstu, instrukciju, pavēļu, noteikumu, pāri kuriem kludpami krizdami līdz mūsu galdiem cinās kartupeļi, gaļa, piens, olas. Direktors ir pratis nedaudz šo ceļu padarīt īsāku.

Bet Sījukalna deviņgadīgajā skolā direktors prognozē, ka ēdāju skaits tuvākajā laikā samazināsies, jo vecāki uzskata, ka ēšana ir par dārgu. Šeit nav nekas ievārtis, nav sāļts, marinēts. Skola nav pieprasījusi arī zemi, jo neviens nevēlas uzņemties rūpes par tehnikas sagādāšanu tās apstrādāšanai un citām problēmām, kas ar to saistās. Direktors ir pedagogs, viņš grib arī tādā būt. Bet šodienas prasa arī mācēt izgrozīties pa labi un kreisi, prasīt, lūgt, solīt, izmainīties, darīt, aprēķināt.

Runājot par maksu, patiešām, līdz

šim no redzētājām skolām visdārgāk — vienu rubli 10 kapeikas pusdienas maksā Sījukalnā. Visur citur — 80, 90 kapeikas, līdz rublim. Arī tad dažviet vecāki apgalvo, ka dārgi. Kā informēja L.Šustova kungs — lielākoties republikā runa ir par diviem rubļiem par pusdienām. Protams, ja no mājas iet trīs četri skolnieki, vecākiem nākas izvilkt no maka tuvu simtniekam. Bet vai netiek aizmirsts, ka par viņa četriem valsts jau ir ielikusi šajā maciņā pāri diviem simtiem. Līdz ar to par pusdienām vismaz jau ir samaksāts?

Runājot par ēdnīcu iekārtām, mums jāatgādināts, ka stāvoklis pašreizējiem apstākļiem ir labs. Praktiski darbojas viss, kam ir jādarbojas. Daudzu mazo skolu virtuves un ēdnīcas atrodas piemērotās telpās, pagrabstāvos. Bet ar savu sakoptību, kā, piemēram, Ārdavā tās ir mājīgas. Neko labāku nesagaidījuši, savu ēdnīcu pagrabā izremontēja, bet tagad apkurināšanai grasās celt kaminu. Gaillīšu deviņgadīgajā skolā. Par virtuves kapitālremontu domā Vārkavas vidusskolā, atsvaidzināšana prasās Sutros. Ar traukiem stāvoklis kā kurā vietā. Citās skolās galdā iet pēdējie, citās, tie arī ir nobružāti, bet direktori ir tālredzīgi un jaunākos patur vēl grūtākiem laikiem. No metāla bļodiņām ēda tikai Ārdavas skolēni. Bet krūzītes praktiski pieprasīja visi.

Kārtību tieši uz to brīdi, kad ēdnīcā ierodas ēdāji, daudzviet gribējās redzēt labāku. Pie galdiem izgrūstīti krēsli, pavirši uzņemtas karotes, nekārtīgi nolikti zupas šķīvji nav pieļaujami nekur, bet sevišķi — skolu ēdnīcās.

Pilnīgi pieļauju varbūtību, ka vairākās skolās par mūsu ierašanos zināja un iepriekš uz to „savācās”. Taču nevar par pilnu nodemonstrēt būtībā tukšos pagrabu vai parādīt krājumus, kuru īstenībā nav. Varbūt ēdiens bija labāk sagatavots, barojošāks, bet ikdienā treknas gaļas gabals peldas negaršīgā mērcē? Ir dzirdēts. Bet neviena komisija neizstāvēs vienlaicīgi visās skolās pie visiem katliem. Vecāki, prasiet saviem bērniem, ko viņi ēd, pieprasiet no direktoriem, no skolotājiem, kas atbild par ēšanu, no pavāriem, lai ēdiens būtu kārtīgs. Parēķinieties ar cepešiem un trijiem ēdieniem. Izeidusies jūsu bērni nebūs. Bet pašlaik kopējā aina ir tāda, ka pašēst normālu un svaigu ēdienu jūsu bērniem ir iespējams. Neviens nevar pateikt, kā tas būs pēc Jaunā gada brīvo cenu apstākļos.

Līvija Rancāne

Latvijas organizācijas „Glābiet bērnus” konkurss

Latvijas Republikas Augstākā Padome 1991.gada septembrī plevienojās ANO konvencijai par bērnu tiesībām. Konvencijas ievērošana mūsu valstī nodrošinātu katram bērnam sekojošas pamattiesības:

- piedzimt un uzaugt veselam,
- dzīvot pārtikušā, pedagoģiski sagatavotā ģimenē,
- dzīvot ekoloģiski labvēlīgā vidē,
- saņemt pilnvērtīgu, nepiesārņotu uzturu, arī apģērbu un dzīvokli,
- identificēties savas nācijas, Latvijas un pasaules kultūrā,
- atbilstoši savam spējam un interesēm iegūt izglītību.

Šo tiesību nodrošināšana un ievērošana ir atkarīga no tā, vai būs vienota sistēma, kas aptvers struktūras pašvaldības un ministrijās, kuru tiešais pienākums ir bērnu tiesību aizstāvība.

Latvijas organizācija „Glābiet bērnus” izsludina konkursu par optimālu bērnu tiesību aizsardzības struktūru radīšanu Latvijā no pašvaldībām līdz valdībai un parlamentam. Shēmai ir jāaptver ikviens Latvijas bērna visu tiesību nodrošināšana neatkarīgi no nacionālās piederības un fiziskās un garīgās attīstības, piemēram:

- ģimeņu medicīniskā un sociālā aprūpe no bērna piedzimšanas līdz pilngadības sasniegšanai,
- bērnu brīvā laika organizēšana dzīves vietās,
- palīdzības sniegšana sociālā riska ģimenēm,
- profilakses darbs ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem, alkohola, toksisko un narkotisko vielu lietotājiem.

Priekšlikumiem jābūt virzītiem uz palīdzības sniegšanu, nevis uz šo ģimeņu un bērnu sodīšanu.

Priekšlikumiem jābūt uz ne vairāk kā divām mašīnraksta lapām un pielikumā ir nepieciešama shēma, kurā būtu attēlotas struktūras, kas spētu nodrošināt bērnu tiesību ievērošanu.

Priekšlikumi jāiesniedz Latvijas organizācijai „Glābiet bērnus” līdz šī gada 1.novembrim (pasta zīmogs). Adrese: Rīgā, 226050, Dzirnau ielā 63—1.

Prēmija — 5000 rubļu.

Žūrijas komisijā būs Latvijas un Zviedrijas speciālisti bērnu tiesību jautājumos.

Aktuāls temats

Uz kādas zemes stāvam?

Privatizācijas process mudinājis arī kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju pārskatīt iepriekšējos likumus. Šai sakarā LETA korespondentei bija saruna ar šīs iestādes priekšnieku Juri Dambi.

— Kādi jaunumi gaidāmi jūsu kolektīva darbā?

— Pašlaik izstrādājam jaunu likumu par kultūras pieminekļu aizsardzību. Trīs reizes republikas Augstākās Padomes kultūras komisijā jau apspriests pagaidu nolikums, ir gatavs tā galīgais variants, kuru bez vilcināšanās būtu nepieciešams apstiprināt. Tas darbosies, kamēr top jaunais likums, ko izstrādāsim kopā ar Lietuvas un Igaunijas speciālistiem 1992.gadā.

— Acimredzot visvairāk šis jaunais nolikums nepieciešams zemes komisijām, lai novērstu kultūras vērtību izsaimniekošanu.

— Jā, šim komisijām jāzina, kādu zemi tās piešķir. Ja zemes gabalā ir kultūras pieminekļi, tā piešķiršana lietošanā vai īpašumā jānosaka ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju. Īpašniekam jāslēdz līgums ar šo inspekciju par noteiktā objekta saglabāšanu un izmantošanu, kā arī savlaicīgu pasākumu veikšanu, lai novērstu tālāku pieminekļa bojāšanos vai sabrukšanu. Objektu restaurācija, konservācija un remonts, kā arī izpētes darbi jānosaka ar vietējo pieminekļu aizsardzības inspekciju. Kultūras vērtības, kuru saglabāšanu īpašnieks nenodrošina, pēc attiecīgas inspekcijas ierosinājuma tiesas ceļā var atsavināt.

— Bet ko darīt pašlaik, kad

jaunais nolikums vēl nav nonācis zemes komisiju rīcībā?

— Pagaidām atliek sekot iepriekšējiem kultūras pieminekļu sarakstiem, kuri, protams, mainīsies, jo visu pārskatām. No jauna apzinājuši un vecos sarakstus izmainījuši esam jau Ventpils rajonā. Taču ļoti daudz seno kultūras pieminekļu statuss paliek iepriekšējais. Izmaiņas vairāk skar padomju laika simbolus.

Īpaši gribu vēst uzmanību uz arheoloģijas pieminekļiem, kuri bieži vien vizuāli neizceļas apkārtnē, taču, ja jaunsaimecību teritorijā atrodas valsts aizsardzībā esošie arheoloģijas objekti (te jāņem vērā agrākajos gados sastādītie vēstures un kultūras pieminekļu vietējas un republikas nozīmes saraksti, kas izdoti 1984.gadā), zemes lietotājiem jāievēro šādu pieminekļu aizsardzības režīms vai arī šīs vietas izslēdzamas no jaunsaimecību teritorijas.

Nav pieļaujama saimnieciskā darbība senkapu vai viduslaiku kapsētu vietās, piemēram, aršana. Atsevišķos gadījumos šādas teritorijas var izmantot vienīgi par ganībām, jo šīs saimnieciskās veids tos neposta. Analogas prasības attiecināmas arī uz atklātajām apmetnēm. Īpaši aktuālas ir Zemgalē, piemēram, Stundu apmetne Sesavā, Bušu apmetne Zaļeniekos, Lejasciņu apmetne Bikstos. Līdzīgi būtu jārikojas arī tur, kur ir bijušas tikai apmetnes, vai senpilsetas pilskalni pievārtē, jo arot tiek

postīts kultūrlānis, kas ir galvenais informācijas avots par šo vietu apdzīvotības laiku, apbūves principiem un to iemītnieku sadzīvi. Izņēmumi, piemēram, atsevišķu objektu lauksaimnieciskā apstrādē bez dziļrindināšanas, būtu pieļaujami vienīgi īpašos gadījumos, ja iepriekšējos gados šo apmetņu teritoriju kultūrlāņa virsējā daļa jau ir lauksaimnieciski apstrādāta un šādu izmantošanas veidu akceptējuši speciālisti arheologi.

— Acimredzot tiek pārskatīta arī atbildība par kultūras pieminekļu bojāšanu un to aizsardzības noteikumu neievērošanu?

— Domāju, ka jaunajā nolikumā paredzētās soda naudas summas, kas svārstās no 100 līdz 700 rubļiem pilsoņiem un līdz 1500 rubļiem amatpersonām, daudz nemainīsies, protams, ja lieta nonāks līdz kriminālatbildībai, galvenais — visam, kas saistīts ar kultūras pieminekļiem, jābūt saskaņotam ar attiecīgu izziņēšanu vai citu darījumu veikšanu. Tikai pēdējā brīdī Valkas rajonā paguvām novērst Aumeisteru muižas kompleksa pārdošanu par 2 miljoniem rubļu. Atcerēsimies, ka kultūras pieminekļi ir ne vien mūsu valsts bagātība, bet arī tautas pagātne, bez kuras zināšanas grūti iedomājama pilnskanīga republikas tautas nākotne.

Helēna Grīnberga (LETA)

Sanāksim paprātot

Gaujienā vēl labi saglabāties žogs, kuram akmeņus sveduši apkārtnes zemnieki, pildot muižkungu pavēli uz ciemu ar tukšiem ratiem nebraukt. Tas ir saprātības un sadarbības piemineklis, kuram būvmateriāli savesti pa ceļam, bez apmaksas.

Par sava darba apmaksu nedomāja arī emigrācijas latgaliešu gaišākie prāti, gudrības akmeņus sanesdami Latgāļu pētniecības institūtā, kurš 1960.gadā bija izveidots Amerikā, Indianapolisē. Nu šī institūta izdotās grāmatas ir vienīgie latgaliešu rakstu darbi laikā, kad valoda tika nonievāta šeit pie mums, Latvijā. Tās ir mūsu novadnieku nesavtības apliecinājums, piemineklis, kurš būvēts bez pasūtījuma un algas.

Šī gada 23.septembrī Daugavpils Pedagoģiskā institūta sastāvā nodibināts Latgales sabiedriskās pētniecības institūts. Sabiedriska, tātad bez dalībnieku algām, bez īpaša finansējuma. Tā darbā aicināti piedalīties visi radošas domas cilvēki ar augstāko vai nepabeigto augstāko izglītību, vienlīdz kādā darbā arī nestrādātu. Bet ko nozīmē veikt zinātnisko darbu?

Vienā no vecākajām angļu enciklopēdijām skaidrots, ka zinātnieks ir cilvēks, kurš meklē precīzas zināšanas ar pētījumu un izmēģinājumu metodēm. Mūsdienu zinātnieka definīcijas iekļaujas arī sagatavotības, izglītības prasība. Tā ASV par zinātniekiem uzskata personu, kuras zināšanas atbilst četrgadīgas augstskolas līmenim, kura apveltīta ar spējām iegūt jaunas zināšanas. Tātad pamatprasības ir izglītība, radošas spējas un vēlme darboties meklējumu laukā. Mazāk svarīgs, vai zinātniskais darbs ir profesija vai arī brīvā laika aizrautība.

Latgales pētniecības institūtā darbosies vēstures, kultūras un literatūras, dabas aizsardzības un ekoloģijas, ekonomikas un socioloģijas nodaļas. Lai kļūtu par institūta locekli, sevi ir jāpiesaka ar iesniegumu. Laipni lūdzam, Latgales gaišie prāti, uz apvienošanās!

Kā šī institūta ekonomikas un socioloģijas nodaļas loceklis esmu ieinteresēts, lai kopējā darbā iekļautos tie latgalieši, kuri izprot tautsaimnieciskās likumsakarības, prot izskaidrot un paredzēt saimnieciskos procesus, pazīst Latgales īpatnības.

Mēģināju varbūt nedaudz pārspīlēt šīs īpatnības, lai dotu iespēju saviem nākošajiem kolēģiem pastrīdēties, oponent.

Latgalē nav dziļu sekmīgas privātparūmējdarbības tradīciju, un tāpēc tās atjaunošana šeit nebūs tik ietekmīga kā citur. Nikodems Rancāns 1911.gadā izdotajā grāmatā „Pļavas un viņu pārļaušana” rakstīja:

„Maz ir latviešu, kam pavasarī netrūkst lopbarības. Bieži nonāk pie tā, ka jāplēš salmus no jumta, lai nenosprāgtu pēdējā gotiņa. Par pienu nav ko runāt: ne tikai bērnam, bet i kaķim nav ko iedot. Te krīt kaklā vēl maizes trūkums. Naudas iekrājumu nav, jāpārdod govi... Pie tāda zemnieka nekad nav liekas kapeiciņas, viņš staigā noplisis kā ubags un lupatnieks, sieva un bērni sēd neēduši, istaba gāžas pie zemes, jumti cauri, sēmales sagāzušas.”

Šī novērotā ainība no tiem laikiem, kad visi bija privātparūmēji, taču no tiem tikai retais — labs saimnieks. Varbūt ar to var izskaidrot faktus, ka Latgalē joprojām maz privātparūmēju.

Latgale no sādžu iekārtas pārņemto kolektīvisma tradīcijas un tās prāta piemērot arī privātos darījumos.

Jau pirms pirmā pasaules kara Salonejas (iesp. Salienas) muiža no Zemes bankas iznomāja cilvēku apvienība, kurā iestājās viens zemnieks un seši muižas kalpi. Viņi sekmīgi apsaimniekoja muižu. Visas ārpusaizņemības lietas kārtoja divi vēlētie pilnvarotie. Tajā pašā laikā, apvienojusies biedrībā, vairāki zemnieki atpirka Baltinavas muižas lielas

zemes platības, kuras sadalīja viensētās un uz kopīpašuma zemes izveidoja Renovas lauksaimniecības skolu. Te gan biedrības vadītājs J.Ločmelis zemnieku vārdā kā pilnvarotais devīgi bija rakstījis vekseļus, kuri vēlāk kā parāds uzgūlās jaunsaimniecībām. Kolektīvisma tradīcijas spilgti izpaudās draudžu saimnieciskajā darbībā. Latgalē bija pazīstamas kooperatīvas draudžu tirgotavas — draudžu krāmi. Viens no desmit kooperāciju būvētiem, kurus atvasināja Nikodems Rancāns savā grāmatā „Kooperācija alba krājaizdevu kases, zemkopības biedrības un draudzes krāmi”, skanēja: „Negriez vēriņu uz draudzes krāmu pretiniekiem, viņi būsim, valodām un meliem, ka tā nav maza bēdīte, bet biedrība, kura darbojas uz jauniem pamatiem tev un kaimiņiem par labu”. Vai kolektīvā zemnieku un strādnieku noma un draudžu krāmi neiederētos mūsdienu laukos?

Pašreizējais saimnieciskās politikas kurss paredz valsts un kolektīvās saimniekošanas formas pārkārtot par paju un akciju sabiedrībām. Tas ir vairāk politisks, nekā izdevīgs saimnieciskās pārkārtojums. Kolektīvā ražošanas paliek. Kolektīvās ražošanas visām formām kopēji trūkumi un kopējas priekšrocības. To darbības sekme vadītāju talantā un veiklībā. Pārākās var būt tikai ģimenes ražotnes, jo tajās ir nedalīta atbildība un nepārspēta pacietība, pārvarot neveiksmes. Arī ģimenes ražotnes var būt vairākveidīgas: gan zemnieku pastāvīgas vai nomas saimniecības, amatnieku palīgsaimniecības, ģimenes fermas un kooperatīvi. Ģimenes ražotņu ierīkošana ir kapitālietilpīgāka, tās sevi sakoncentrē lielāku darbaspēku, nekā kolektīvās ražotnes. Tāpēc nevis formu pretnostatījumā, bet gan to daudzveidībā un sadarbībā nākotnē.

Latgale izvietota starpvalstu ceļu krustojumos, tieši robežo ar trijām republikām. Tas — labs priekšnosacījums starpvalstu tirdzniecībai. Latgalieši agrāk eksportēja savas darba rokas. Vitebskas grāvēri, Kurzemes bobuļi — cik sen tas bija? Tagad Latgalei lieku roku nav, nav arī pasaules līmeņa rūpniecības preču. Latgales meži sen izcirsti un izpārdoti, linu mārkli aizauguši un izsīkuši. Un tomēr, ir ko eksportēt! Eksportēt var dabu, attīstot starptautisko tūrisma. Kamēr nav modernu viesnīcu, par viesu mājām vasarā varētu kļūt latgaliešu mājokļi. Īpaši pie ezeriem un upju krastos. Eksportēt var mājamatniecības darījumus. Latgalieši vēl prot dedzināt no māla, grebt no koka, pīt no klūgām, šūt un adīt. Mājsaimniecības izstrādājumi pasaules tirgos ir labā cenā. Un kāpēc nevarētu būt preču apmaiņa ar Poliju? Jau tagad daudzi uzņēmīgi cilvēki pērk šeit, lai pārdotu tur, un otrādi. Vai šos darījumus nevarētu pacelt kooperatīvu, firmu vai privātparūmējumu līmeni ar oficiālu uzņēmējdarbības reģistru?

Tādā veidā esmu izteicis vairākas saimnieciskās idejas, kuras būtu vērts apspriest un izpētīt to pielietojuma lietderību un iespējas. Līdzīgas vai atšķirīgas idejas var būt arī citiem. Nenēsājiet tās tikai savā prātā, neapsprīžiet tās tikai draugu lokā vai sevi vienatnē. Rakstiet mums uz Latgales pētniecības institūtu, mēs noorganizēsim ziemā šo ideju autoru saietu. Sanāksim paprātot, lai turpmāk vilktu vezumu kopā.

Un, ja liktenis būs labvēlīgs un Latvijas Zinātņu Padome iedalīs pieprasīto naudu no republikas budžeta, vilinošāko saimniecisko ideju autoriem būs iespēja iekļauties apmaksātā pētnieciskā darbā. Bet tas šobrīd uz varbūt, tāpēc lai vadāmies no gaujēniešu un kļaida latgaļu paraugiem: pieteiksim līdzdalību, necerot uz īpašu atalgojumu. Varbūt atalģos gandarījums par Latgales straujāku augsmi.

Jāzeps Zeļonka

Konkursa „Moras zeme” pādejo korta

(Atbīdis gaideisim leidz 25.novembrim)

- 1.Nūsauc Latgolas 5 lelokūs azarus.
- 2.“Voi karti jimsi” — kotra vorda burtam atrūp upi Latgolā.
- 3.Nūsauc Latgolas rajona centru, kuram nav sovas dzelzceļa stacijas.
- 4.Nūsauc Eiropas valstis, kuru teritorijas plateiba ir mozoka kai Latgolai (apmāram 16 tūkst.km).
- 5.Nūsauc Latgolas pilsātas, kur idzeivotoju skaits ir leloks par 10 tūkst.
- 6.Kurā godā tyka atklota pyrmo dzelzceļa satiksme Latgolā?
- 7.Pirno latgaļu skūla Sibīrijā?
- 8.Preiļu rajona Sylajoņūs vēl pirms napylna pusgodsymta dzeivoja un strodvoja plaši pazeistami...
- 9.Kai sauc metālmoksliniku, kurš dzimis 1911.g. Pasīnes pogostā? Jo dorbi sastūpami Moskovas 9 metro stacijas, Kremļa Kongresu pils zālē, Pēterburgas 3

Pareizos atbīdis uz 3 kortas vaicojumim

- 1.Sausū pīnu — Kroslovā, styklu — Leivonūs, slaukšonas ikortas — Rēzeknē, rīkstus šokoladā — Dagdā, ķimiskū šķīdru — Daugavpilī.
- 2.K — Auleja, D — Vabūja, B — Bārzpils; R — Nagli, L — Naurāni, P — Upeniki.
- 3.Pyrmais tautas noms Latgolā — 1941.g. Borkovā.
- 4.Krīvu teātris — 1854.g. Daugavpilī, Latgaļu teātris — 1907.g. Rēzeknē.
- 5.Jezups Kindzulis — ikšlītu ministra bīdrs.
- 6.Breiveibas pīminekļa trešū zvaigzni izkola J.Zibens un Rugojim.

metrostacijās.

- 10.Kas ir šū rindu autors?
„Mums latgalim sova volūda ir meila. Mes raksteisim un drukosim avīzes, gromotas sovā latgaļu volūdā, mes dzeivosim un lyugsimēs bazneicos, školas, mojos un vysur sovā latgaļu volūdā, mes saimnikosim sovā Latgolā poši.”

11.Nūsauc vysmoz 3 Latvejā pazeistamus dzīdotojus vai dzīdotajas (tagad un seņok), kas nokuši nu Latgolas?

12.Naatkareigos Latvejas kara aviacejas generals nu Latgolas?

13.Latgolai aktīvokais teirga partners Rītums?
Vinlaikus gaidam priekšlikumus nu vysim konkursa daleibnikim par iespējamū nūslāguma pasokumu: vīta? laiks? idejas? Gaidit īlyugumus!

7.Daugavpils jezūitu klūsters 1630.g. Posyunas dominikāņu klūsters 1766.g., Viļānu bernadīru klūsters 1753.g.

8.Kroslovas gerbūņa 5 airi nūzeimei — 5 tauteibas, kas apdzeivoj Kroslovas apvydu (latviši, krīvi, pūli, boltkrīvi, ebreji).

9.Maršruta iespējamī punkti: Mežvidi, Salnava, Brižcims, Bārzpils, Rēzekne, Zylupe, Mokūņkolns, Prižmola, Kazinči.

Konkursa „Moras zeme” toļokū informāciju losit laikrokslā „Moras Zeme”.

TELEVĪZIJA

OTRDIENA, 15.OKTOBRIS

LATVIJAS TV

- 17.00 CNN.
- 18.00 Šodien.
- 18.10 „Abas Līdzējas Puses appemas...” LR un PSRS 1939.gada 5.oktobra pakts.
- 18.40 Temīdas svaros.
- 19.20 Arēna.
- 19.35 Ziņas (krievu val.).
- 20.00 Ekrāns bērniem.
- 20.15 Lūdzu vārdū!
- 20.30 Panorāma.
- 21.05 Vizīte.
- 21.35 Logos.
- 22.05 „Acs pret aci”. Latviešu kinoversijas.
- 22.50 Latgales TV piedāvā...
- 23.30 Nakts ziņas.

PSRS CT I

- 14.15 Telemikss.
- 15.00 TZD.
- 15.15 Mākslas filma „Anna Pavlova”. 2.sērija.
- 16.10 Mult.filma.
- 16.20 Ansambļa „Lad” koncerts.
- 16.35 Kopā ar čempioniem.
- 16.50 Bērnu muzikālais klubs.
- 17.55 Ekoloģiskais apskats.
- 18.10 Aizrautīgu cilvēku pasaule.
- 18.25 Bloknots.
- 18.30 TZD.
- 18.45 Politiskie dialogi.
- 19.30 Dzejas minūtes.
- 19.35 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”. „Likums”.
- 21.00 Informatīvā programma.
- 21.40 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”.
- 22.40 Biržas ziņas.
- 22.55 Dok.filma „Oļegs”. 1. un 2.sērija.
- 0.45 Sarunas ar bīskapu V.Rodzjanko. 11.raidījums.
- 1.10 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”.
- 2.30 Dok.filma.

KRIEVIJAS TV KANĀLS

PSRS CT II

- 13.00 Kolāža.
- 13.05 Mākslas filma „Tēvam bija trīs dēli”. 1.sērija.
- 14.10 Dok.filma „Aizliegtās dziesmiņas”.
- 14.40 Pa M.Ļermontova dzīves un daiļrades vietām Kaukāzā.
- 15.20 Ritmiskā vingrošana.
- 17.00 Teleeko.
- 17.30 Vertikāle.

LATVIJAS TV II

- 18.10 Kristīgā programma.
- 18.40 Basketbols. Rīgas ASK „Marss” - Sanktpēterburgas „Spartaks”.

- 20.00 Vēstis.
- 20.20 Labu nakti, mazuļi!
- 20.35 Savs viedoklis.
- 20.50 Somijas dok.filma.
- 21.20 Krievu romances valdzinājums.
- 21.55 Bez retušas.
- 23.00 Vēstis.
- 23.20 Režisora E.Ķekrošus iestudētā izrāde „Deguns” Lietuvas jaunatnes teātri.

TREŠDIENA, 16.OKTOBRIS

LATVIJAS TV

- 9.00 Logos.
- 9.35 Vēstures mirkļi.

Latgales TV programma

- Otrdiena, 15.oktobris
- 20.50 Reklāma un sludinājumi.
- 21.00 Latgales ziņas.
- 21.20 Latgales ziņas krievu valodā.
- Ceturtdiena, 17.oktobris
- 21.00 Latgales ziņas.
- 21.20 Latgales ziņas krievu valodā.
- Piektdiena, 18.oktobris
- 20.30 Daugavpils rajona dziesmu un deju spēle

- 10.40 Mācīsimies svešvalodas!
- 11.20 Vizīte.
- 11.50 Temīdas svaros.
- 12.30 Mākslas filma „Bailes”.
- 17.00 CNN.
- 18.00 Šodien.
- 18.10 Dok.filma „Ezers aizsālis”.
- 18.30 Brīvais mikrofonis.
- 19.20 Mērnieku laiki.
- 19.35 Ziņas (krievu val.).
- 20.00 Ekrāns bērniem.
- 20.30 Panorāma.
- 21.05 A.Pumpuram - 150.
- 21.45 Spēle Oslo Filharmonijas simfoniskais orķestris.
- 22.10 Barometrs.
- 22.40 Roka klasika „Eurythmics”.
- 23.30 Nakts ziņas.
- 23.45 Basketbols. VEF - ASK - „Marss” (Rīga).

PSRS CT I

- 6.30 Rīts.
- 9.05 Bērnu muzikālais klubs.
- 10.10 Kopā ar čempioniem.
- 10.25 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”. „Starp vilkiem”.
- 12.00 TZD.
- 12.10 Dok.filma „Oļegs”. 1. un 2.sērija.
- 15.00 TZD.
- 15.15 Mākslas filma „Anna Pavlova”. 3.sērija.
- 16.10 Mult.filma.
- 16.25 Manieres.
- 17.10 Biržas pilots.
- 17.20 Stunda bērniem.
- 18.20 Bloknots.
- 18.25 TZD.
- 18.40 Planēta.
- 19.25 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”. „Starp vilkiem”.
- 21.00 Informatīvā programma.
- 21.40 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”.
- 22.35 „Šaubas”. „Kas palīdzēs bezdarbniekiem?”
- 22.50 TZD.
- 23.05 Kantri un folkmuzikas festivāls.
- 0.50 Sarunas ar bīskapu V.Rodzjanko. 12.raidījums.
- 1.10 „Polijas TV piedāvā mākslas filmu programmu”.
- 2.45 Dok.filma.

KRIEVIJAS TV KANĀLS

PSRS CT II

- 8.00 Vēstis.
- 8.20 Rīja vingrošana.
- 8.35 Vācu valoda.
- 9.35 A.Adoskina autorprogrammas.
- 10.30 Ekrānā — ugunsdrošības dienests.
- 11.00 Bez retušas.
- 12.00 K-2 piedāvā...
- 12.45 Populārzinātniskā filma „Aizņemiet vietu Olimpā!”
- 13.05 Kolāža.
- 13.10 Mākslas filma „Tēvam bija trīs dēli”. 2.sērija.
- 14.15 Koncerts.
- 15.10 Dok.filma programma.
- 17.00 Ceļotāju klubs.

LATVIJAS TV II

- 18.00 Situācija (krievu val.).
- 18.30 Basketbols. VEF - Rīgas ASK „Marss”.

- 19.10 Olimpisko spēļu atlases turnīrs futbolā. PSRS - Itālija.
- 20.50 Labu nakti, mazuļi!
- 21.05 Skan garīgā mūzika un dzeja.
- 21.35 100 dienu hronika.
- 22.10 Fila Donahjū programma.
- 23.00 Vēstis.
- 23.20 KPFSR Augstākās Padomes sesija.
- 23.50 Vizītkarte.

- „Kāzas Latgalē”.
- Ieraksts Višķu estrādē šā gada 9.jūnijā.
- Sestdiena, 19.oktobris
- 19.00 Latgales ziņas.
- 19.20 Latgales ziņas krievu valodā.
- 19.40 Telediskusija. Privatizācija.
- Svētdiena, 20.oktobris
- 21.50 „Spiets” Latgalē. Krāslavas rajons.

Pagātnes elpa

Latgales arhitektūras pieminekļi N.Ordas akvareļos

Ikvienā laikmetā sastopami mākslinieki, kuri savu daiļradi veltījuši mākslas un arhitektūras vēstures liecību saglabāšanai un pētniecībai.

18.gs. no tiem ievērojamākais bija J.K.Broce. Viņa fundamentālais darbs „Sammlung verschiedener Liefländischer Monumente, Prospective, Munzen, Vappen etc.“ cita vidū dod plašu ieskatu par pagājušo gadsimtu arhitektūru Latvijas laukos. Ar lielu mīlestību un pedantismu attēlotas muižu dzīvojamās ēkas, parka būves un sadzīves ainiņas pie tām. J.K.Broce savā darbā nebija viens. Līdzīgi viņam, nereti abiem sadarbojoties, strādāja J.V.Krauze, vēlākais Tērbatas universitātes ekonomikas, lauksaimniecības un civilās arhitektūras profesors.

19.gs. vidū līdzīgi minētajiem māksliniekiem darbojās V.Z.Stalenhagens, pēc kura zīmējumiem un akvareļiem izdoti plaši pazīstamie gravīru krājumi „Album Kurländischer Ansichten“ (Mitau, 1866), „Album Livländischer Ansichten“ (Mitau, 1866), „Neues Album Baltischer Ansichten“ (Reval, 1913).

Svešāks Latvijas kultūrai ir poļu mākslinieks Napoleons Orda, kurš Latvijā, konkrēti Latgalē, uzturējās tikai 1875.—1876.g. Tomēr nav īesmis viņa daiļradi uzskatīt par nenozīmīgu. Gluži otrādi. Taču lai šo apgalvojumu pamatotu, nepieciešams tuvāk iepazīties ar dažām mākslinieka radošās darbības epizodēm.

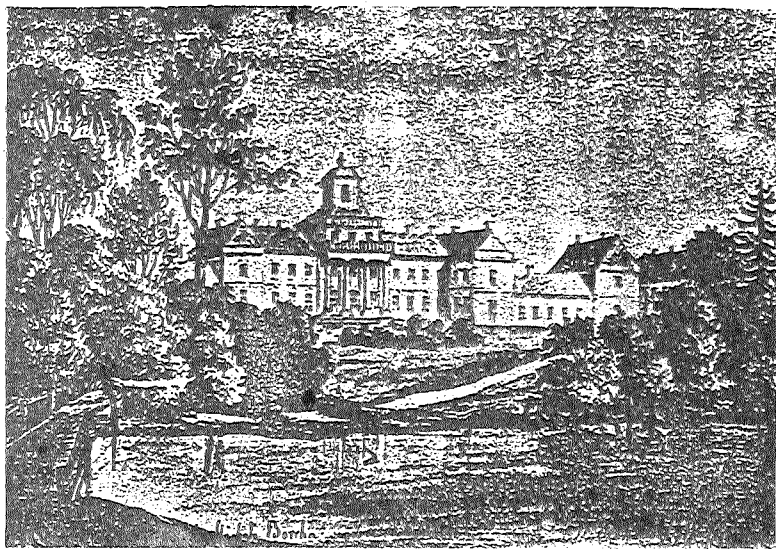
Napoleons Orda dzimis 1807.g. Vorosevičos, Grodņas apkaime. Pēc ģimnāzijas beigšanas 1823.g. sāk studēt fiziku un matemātiku Viļņos universitātē, nepabeidzis nonāk armijas rindās, līdz 1833.g. ierodas Parīzē. Šeit N.Orda sāk pievērsties sistemātiskām mākslas studijām. Viņa skolotājs kļūst Pjērs Žirārs — gleznotājs anavists. N.Orda emigrācijā un vēlāk dzimtenē pievērsās arī publicistikai un mūzikai. Viens no viņa ievērojamākajiem darbiem literatūrā ir „Poļu valodas gramatika franču valodā“, izdota Parīzē 1836., Berlīnē 1858., Varšavā 1874. Tuvs viņa paziņa Parīzē bija F.Šopēns.

1831.—1836.g. N.Orda kā mākslinieks amatieris strādā Francijā un Vācijā. Pirmais zīmējumu cikls tapis Francijā 1840.—1844.g. 1842.g. mākslinieks apmeklēja Spāniju un Portugāli, kur top nākošie zīmējumu cikli. Šie darbi, kā arī turpmākie galvenokārt veltīti arhitektūras ainavai.

Tālāk viņa ceļš ved uz Grodņas, Volīnijas, Minskas, Kijevas, Podoļskas, Kauņas guberņām, līdz 1875.g. N.Orda nonāk Latgalē. Šeit viņš apmetas galvenokārt pie vietējiem muižniekiem. Minētā gada 23.maijā N.Orda zīmē Daugavpils katoļu baznīcu, nākošajā dienā Plāteru — Ziberģu Pilskalnes muižas pili. Pēc šī objekta seko Liksnas pils mūra un tiem netālu atrodošās baznīciņas skats. Darbs turpinās Krustpīli, Varakļānos, Preļos, Anspokos, Prezmā, Kameņecā, Geronimovā (Geronincevā), Landskoronā, Ludzā, Aglonā un Krāslavā. Pēdējaj veltīti vairāki zīmējumi. Attēlota Plāteru pils, bibliotēka, rāstlūkums, pilsētiņas kopskats ar visām tās ievērojamākajām ēkām.

Vērojot N.Ordas darbus var pārliecināties, ka visvairāk piesaistoša ir viņa, kā vēsturnieka interese par apkārtni. Attēlotie arhitektūras objekti — pils, kungu mājas, baznīcas rūpīgi izstrādātas detaļās, neatmirstot izcelt arī kopskatam raksturīgo. Tādēļ tiem ir liela oriģināldokumentāla vērtība, jo daudzas no pagājušo gadsimtu celtnēm līdz mūsu dienām nav saglabājušās vai pilnīgi pārbūvētas.

Nevar noliegt arī N.Ordas akvareļu māksliniecisko vērtību. Autors zinātnisko informāciju vienmēr cen-

Varakļānu pils.

N.Ordas zīm.

ties līdzsvarot ar savu emocionālo pārdzīvojumu, attieksmi pret attēlojamo objektu. N.Ordas Latgales muižu arhitektūras ainavas publicētas vairākos poļu izdevumos. Piemēram, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie“ (XII sēj., 1968.g.), „Katalog rynekow architektonicznych ze Zbiorow Muzeum Narodowego e Krokowie“ (I sēj., 1975.g.) un citur.

Viena no jaukākajām panorāmiska rakstura kompozīcijām ir akvarelis „Krustpils pils“ (1876.). Tās priekšplānā redzam mierīgi plūstošo Daugavu, pretējā krastā — pauguraina dabas ainava ar baznīcu un pils daudzajumu kompleksu. Darbā atspoguļots lauku dzīves mierīgums, arhitektūras un dabas elementu harmonija. Citā akvareļi — „Preiļu pils Inflantijā“ (1875.) dominē muižnieka rezidences majestātiskuma un varenības attēlojums. Priekšplānā līktais parka pievedceļš ar centrālo lauciņu, kas kā distancē no pils, lādējādi uzsverot tās īpašnieka augsto stāvokli un nepieejamību.

Unikāls ir arī N.Ordas akvarelis „Borhu pils Varakļānos“ (1875. II.VI). Šodien pils (celta 1783.—1789.g., arh.V.Macoti) apjomu kompozīcija ir neizteiksmīga, jo trūkst centrālā torņa ar galeriju un kupolveidīgu jumtīņu. Tas redzams N.Ordas darbā un pārliecina par šīs svarīgās detaļas atjaunošanas nepieciešamību. Akvareļi attēlotās Varakļānu pils priekšplānu veido tekošās upes ūdens virsma un neliels tiltiņš. Mūsdienās pils no šīs vietas vispār nav saskatāma.

N.Ordas Latgales darbos (arī citiem reģioniem veltītajos) nav cilvēku figūru. Acīmredzot, mākslinieks nav juties drošs par savu varēšanu figurālajās kompozīcijās vai arī uzskatījis par galveno attēlot tikai celtnes — ikviena laikmeta kultūras līmeņa, sadzīves un saimnieciskās varēšanas liecinieces.

Kopumā jāsecina, ka N.Ordu Latgalē interesējusi muižu un baznīcu arhitektūra, tās ietverošās ainavas skaistums. Īsajām uzturēšanās laikā nevarēja attēlot visus ievērojamākos objektus. Tomēr arī šie nedaudzie darbi ļāva plašākai sabiedrībai Latvijā un ārpus tās 19.gs. otrajā pusē iepazīties ar novada būvmākslas pieminekļiem.

N.Ordas darbi no visiem ceļojumiem bija domāti litogrāfiju albumam, kura astoņas sērijas iznāca Varšavā laikā no 1873.—1883.gadam. Šis krājums ar nosaukumu „Polijas vēsturisko skatu albūms“ ietver tikai 260 skatus. Taču N.Orda kopā darinājis aptuveni tūkstots akvareļu. Spriežot pēc poļu mākslas vēsturnieces M.Kačanovskas datiem, Latgales skati albumā nav iekļauti. Tie kā mazāk pazīstami un netirāzēti no jauna iegūst popularitāti mūsdienās gan Polijā, gan pie mums Latvijā.

N.Ordas, kā arī citu minēto mākslinieku — novadpētnieku darbi ir nozīmīgs izziņas avots mūsdienu pētniekiem. Laikmeta liecību dokumentēšana ir nepieciešama arī šodien, kad arhitektūras pieminekļu pazudināšanai piemīt epidēmijas raksturs. Mūsu rīcībā ir citi operatīvi un precīzāki vizuālās dokumentēšanas tehnikas līdzekļi un iespējas. Jācer, ka J.K.Brocem, V.Z.Štāfenhāgenam un N.Ordam līdzīgs darbs tiek veikts, un nākotnē blakus minētajiem vārdiem varēsim ierakstīt jaunus.

Jānis Zilgalvis,
arhitektūras zinātnu kandidāts

Kursu laikā klausītājus nodrošina ar kopmītni. Mācību maksu - 250 rbj. - pieņem gan skaidrā naudā, gan ar pārskaitījumu. Pieteikties var gan tie, kam ir priekšzināšanas, gan „iesācēji“.

Institūta adrese: Jelgavā, Lielā ielā 2/pilī/3.stāvē. Var pieteikties arī pa tālruni: 222264 vai 21444.

Laima un Uldis aicina
jauniešus
dziedāt
JAUNIEŠU KORI.

Pirmā saiešana — 15.oktobrī plkst.19.00 rajona kultūras namā. Varat pieteikties pa tālruniem 22200, 21428 vai personīgi.

LĪVĀNU STIKLA FABRIKAI

steidzami vajadzīgi

- * * mūrnieki 1.cehā — alga aptuveni 620 rbj.,
 - * * šihtas iebērēji — 700 rbj.,
 - automašīnu vadītāji 1.cehā — 600 rbj.,
 - transporta strādnieki — 530 rbj.,
 - * * stikla formējošo mašīnu operatori — 650—900 rbj.,
 - TDK kontrolieri — 450—550 rbj.,
 - * * stikla kausētāji — 900 rbj.,
 - * stikla pūtēji — 750—1600 rbj.,
 - * stikla izstrādājumu apdarinātāji — 1000—1600 rbj.,
 - noliktavu darbinieki — 450—500 rbj.,
 - * pie 10 (sievietēm 7,5) gadu darba stāža pensija tiek noformēta 50 (45) gados.
 - * * pie 12,5 (sievietēm 10) gadu darba stāža pensija tiek noformēta 55 (50) gados.
- Visi strādājošie saņem kompensāciju ēdināšanai rēķinot 3 rbj. dienā.
- Pieteikties LSF kadru daļā. Tālruni 43171, 44479.

Un tas nekas, ja kōdreiz grūti,
Jo cilvēks dzīvi veidot prot.
Un allaž gudru sirdi krūtīs
Var mūžu skaistu nodzīvot.

A. Elksne

Sirsnīgi sveicam dzīves jubilejā
ANNU SKUDRU.
Vēlam stipru veselību un dzīves
prieku!

Tipogrāfijas kolektīvs

Pārdod

govī Aizkalnes pagasta Blokos. J.Pizelis.

Pērk

svaigu cūkgāju. Cena 14 rbj. par kilogramu. Zvanīt: Jēkabpils 30910.

Maina

labiekārtotu vienistabas dzīvokli Preiļos pret līdzvērtīgu Madonā. Zvanīt vakaros 15385.

SVECĪŠU VAKARS

Pelēču pagastā notiks:

19.oktobrī
Dzeriņu kapos plkst.15.00,
Bramapu kapos plkst.16.00,
Pelēču kapos plkst.17.00,
Gornijašu kapos plkst.18.30;

20.oktobrī
Anengofas kapos plkst.15.00,
Solkas kapos plkst.16.00,
Vecumu kapos plkst.17.00,
Krasnogorkas kapos
plkst.18.00.

Daudz vasaru un rudens zelta
būs,
Un dzīves vēji norimstoši tālāk
trauksies
Pār tavu pārāk agri beigto dzīvi,
Pār dienām, kuras pārtrūka tik
pēkšņi.
P.Zirnītis

Izsakām dziļu līdzjūtību Vilim
Lācim sakarā ar DELA traģisko
nāvi.

Līvānu virsmežniecības kolektīvs

Kāds pārpratums!
Un neparasta steiga.
Vēl tik daudz rītausmās
Tev jāieskatās bij...
A.Vejāns

Izsakām visdziļāko līdzjūtību
Vilim Lācim sakarā ar DELA traģisko
bojā eju.

Līvānu pilsētas mednieku
kolektīvs

Gribēju tālajos laukos vēl iet,
Klausīties dziesmā, ko dziedonis
dzied,
Zilajos viļņos uz jūras vēl būt,
Sirds lai tur būvēbas sveicēnu
jūt —

Satumsa nakts...
A.Saulietis

Kad sāpes ieelpo katru smilga
un baltie bērzi asaro kapsētas kalnā,
skumju brīdī esam kopā ar
Helēnu Lāci un tuviniekiem, dēlu
DZINTARU smiltājā guldot.

Stikla fabrikas kolektīvs

RAINĀ MUZEJĀ

„JASMUIŽA“

piektdien, 18.oktobrī
plkst.14.00 notiks

Latgales izcilajiem kultūras
darbiniekiem Valērijai Seilei,
Meikulam Apelim un Jānim Ci-
bujskim veltīts sarīkojums. Pieda-
lās jubilārs — astoņdesmitgad-
nieks Jānis Cibujskis ar tuvinie-
kiem, Jura Paberza mazmeita Il-
ona Salceviča, Antonija Apele, An-
dris Veļons, Pēteris Jurciņš, Rīgas
un Rēzeknes teātru aktieri, Preiļu
BMS pedagogi.

Rušonas pagasta
iedzīvotāju zināšanai

Rušonas pagasta zemju sadales
projekts būs izlikts zemes lietotāju
apskatei pagasta telpās no 16.līdz
26.oktobrim. Zemes ierīkotāji
smiež konsultācijas pirmdienās,
trešdienās un piektdienās no
plkst.14.00 līdz 17.00.

Pagasta valde

Iedez svečturus! Lai liesma
Visu nakti sejā kvēl!
Varbūt raustās kāda dziesma,
Ko pēc gadiem dziedās vēl.

V.Grēviņš

Lai svečīšu gaisma —
uguns mums ikvienam
simbolizē nemirstību.

Mēs to iedegsim Preiļu
Pilsonu kapos 1991.gada
26.oktobrī plkst.17.00.

Nokrit lapa, izdeg svece,
Apklust tēva valodiņa.

T.dz.

TIN kolektīvs izsaka līdzjūtību
Tatjanai Kolosovai TĒVU smil-
tājā izvadot.

Un galu galā — kas ir mūžs?
Viens dzīpars laika likteppūrā -
Viens mirklis, un jau vēsums
pūs
No neatgriežamības jūras.
O.Vācietis

Izsakām līdzjūtību Jānim Cai-
cam sakarā ar BRĀLA nāvi.

Preiļu RPES
Vairumtirdzniecības bāzes
kolektīvs

Vistuvākā, vismīļākā, viscelākā,
Tavs mūžs bij ilgs un ļoti rūgts.
Nekad vairs nevarēšu mīlā
kvēlā
Tev pieglausties un piedošanu
lūgt.
C.Divere

Dalām bēdu smagumu ar ārsti
Ināru Kainiņu, MĀMULU smil-
tājā izvadot.

Preiļu poliklinikas un
stomatoloģijas nodaļas kolektīvi

Nokrit lapa, izdeg svece,
Apklust tēva valodiņa.

T.dz.

Izsakām līdzjūtību Pēterai BRI-
CA piederīgajiem, viņu guldot zemes
klēpī.

Smelteru kolhoza arodkomiteja

Brīvēmnieki, mācīsimies angļu valodu!

Jelgava (LETA). Starptautisko kon-
taktu attīstība un ārzemju pieredzes
apgūšana šodien grūti iedomājama
bez angļu valodas prasmes. Tā kļūst

aizvien nepieciešamāka arī zemnie-
kiem un lauku speciālistiem. Ātri un
kvalitatīvi to var iegūt Lauksaimniecības
universitātes nozares darbinieku
kvalifikācijas celšanas institūta
angļu valodas intensīvās apmācības
maksas kurss. Mācību ilgums, pār-
traucot pamatdarbu, - viens mēne-
sis. Mācību procesā tiek izmantoti vi-
deo un audio materiāli.

GALVENAIS REDAKTORS PĒTERIS PĪZELIS

Laikraksts iznāk kopš 1950.gada 29.marta, otrdienās un ceturtdienās.
Dibinātājs un izdevējs - apgāds „Avīze”, Rīga, K.Barona ielā 2. Reģistrā-
cijas apliecība Nr.0091.

Redakcijas adrese: 228250, Preiļos, Aglonas ielā 1. Tālrunis 22305.
Datorsātikums, iespēsts ražošanas apvienības „LIITA” Daugavpils
tipogrāfijā. Valkas ielā 1. Ofsetiespiedums. 1 nosacītā iespiedloksnes.
Mēģens latviešu izdevumam 9172, krievu - 3280.
Pasūtījuma indekss 68169.